

Argusvlinder Telweekend

Anthonie Stip

De Krimpenerwaard is een heus bolwerk voor de argusvlinder (Lasiommata megera). Dat is iets om te koesteren, omdat de soort in heel West-Europa en ook in Nederland in rap tempo verdwijnt. De alarmerende afname in Nederland is voor De Vlinderstichting reden om een beschermingsplan voor de argusvlinder op te stellen. Een van de dingen die we organiseren is het Argusvlinder Telweekend op 17 en 18 mei. In dit artikel meer daarover.

De argusvlinder is een warmteminnende graslandvlinder die in het midden van de jaren 1990 in grote delen van Nederland nog erg algemeen was. Geleidelijk is de argusvlinder echter van veel vliegplaatsen verdwenen, met name op de hoge zandgronden van de Veluwe, Brabant, Limburg en Drenthe. Vooral na de warme en droge zomer van 2003 was het met veel populaties op de zandgronden gedaan. In het laagveengebied zijn er echter nog volop argusvlinders te vinden. Op sommige plekken, zoals in de Meije bij Zegveld of het Kraaienbos bij Wijngaarden, neemt de argusvlinder zelfs in aantal toe. We kunnen dus stellen dat er een groot contrast is in het reilen en zeilen van de argusvlinder op verschillende bodemtypen.

Gissen naar oorzaken

Wat de oorzaken zijn van de plotselinge afname van de argusvlinder in ons land, is onderwerp van de nodige speculatie. Omdat de afname zich niet beperkt tot Nederland, maar zich onder andere ook in Groot-Brittannië, Vlaanderen, Frankrijk en Duitsland openbaart, moeten we denken aan oorzaken die op grote schaal plaatsvinden. Waarschijnlijk speelt de depositie van stikstof, dat door industrie, verkeer en landbouw de lucht ingestoten wordt, een belangrijke rol. Het veroorzaakt

onder meer versnelde vegetatiegroei, leidend tot een koeler microklimaat. Omdat argusvlinderrupsen warme, open plekjes in de vegetatie prefereren, kan een koel microklimaat wel degelijk negatief uitwerken. Daarnaast kan de stikstofdepositie ook tot veranderingen in bodemchemische processen leiden. Daar hebben we echter nog niet goed grip op. Verder spelen voedselgebrek voor de adulte vlinders – er zijn minder bloemen in het landschap te vinden – evenals veranderingen in de fenologie en het verdwijnen van landschapselementen een mogelijke rol. Wat nou dé oorzaak is, weten we echter nog niet. Daarom bundelen we in het beschermingsplan voor de argusvlinder alle bestaande kennis over de soort en proberen we sleutelfactoren te vinden die de afname veroorzaken. In het beschermingsplan gaan we ook aandacht besteden aan argusvlindervriendelijk beheer en identificeren we kennisleemten over de soort. Dit alles moet ertoe leiden dat de argusvlinder voor ons land behouden blijft.

Telweekend

Een van die kennislacunes betreft de huidige verspreiding van de argusvlinder in Nederland. Daarom organiseert De Vlinderstichting op zaterdag 17 en zondag 18 mei het Telweekend Argusvlinder. Dat gaat als volgt in zijn werk: je onderzoekt een uur lang een kilometerhok op de aanwezigheid van de argusvlinder. In dat uur ga je de geschikte plekken, waar je argusvlinders verwacht aan te treffen, binnen een kilometerhok af. Zijn argusvlinders niet aanwezig, dan geef je een nulwaarneming door. Zijn er wel argusvlinders, dan tel je het aantal exemplaren, liefst onderscheiden naar geslacht. Man en vrouw argusvlinder zijn eenvoudig te onderscheiden in het veld. Het mannetje heeft een brede, donkerbruine geurstreep over de bovenkant van de voorvleugel. Bij het vrouwtje ontbreekt deze streep. Binnen een kilometerhok zoek je alleen op de openbaar toegankelijke

Argusvlinder, links vrouwtje, rechts mannetje; boven binnenzijde, onder onderzijde. Spanwijdte 44 tot 56 cm. De vlinder is niet moeilijk te determineren. Kenmerken: grondkleur bovenzijde oranje met bruine lijnen. Het mannetje heeft op de bovenvleugel een dikke bruine geurstreep die bij het vrouwtje ontbreekt. Zowel op de onder- als de bovenkant van de voorvleugel zit bij beide geslachten één zwart oog in een oranje vlak; op de bovenkant van de achtervleugel zit onderaan een rij zwarte ogen in oranje vlakjes. De onderkant van de achtervleugel heeft een grijsbruine grondkleur met scherpe bruine lijnen, waarop weer een volle rij ogen, maar hier zijn ze bruin. Al deze ogen bezorgden de vlinder zijn naam. De reus Argus uit de Griekse mythologie had honderd ogen over zijn lichaam, waarvan er nooit meer dan twee tegelijk sliepen. Zijn spreekwoordelijke waakzaamheid lijkt overgedragen op de rusteloze vlinder. Bron illustratie: <http://delta-intkey.com/>

terreinen. Als je zelf toestemming van een grondeigenaar weet te regelen, is dat prima, maar De Vlinderstichting regelt geen vergunningen. Krimpenerwaardse deelname aan het telweekend mag natuurlijk niet ontbreken. Als argusvlinderbolwerk hebben we immers een reputatie hoog te houden. De coördinatie van de telling in de Krimpenerwaard is in handen van Gabriëlle Heuvelman. Wil je meedoen met de telling, stuur dan een mailtje naar gabrielleheuvelman@gmail.com. Je wordt dan op de hoogte gehouden over de telling en de invoermogelijkheden, die momenteel worden ontwikkeld.

Waar kun je ze vinden?

Waar in de Krimpenerwaard kun je argusvlinders aantreffen? Om dat te weten, is het cruciaal om te begrijpen welke eisen de argusvlinder aan zijn leefomgeving stelt. De vlinder leeft in graslanden waarin veel variatie is in vegetatiestructuur: er zijn open plekjes waarop de vlinders kunnen opwarmen, er is beschutting door bomen en struiken, de vegetatie is niet al te hoog (<30cm) en moet tamelijk ijl en kruidenrijk zijn. Goede nectarplanten bij ons zijn knoopkruid, akkerdistel, speerdistel, kruidstiel, grote klit, vlinderstruik en incidenteel ook boterbloemen en gele composieten. Verder selecteert de argusvlinder verticale landschapsstructuren om daar in de luwte op een warm

plekje eitjes af te zetten op grassen. Je moet hierbij denken aan structuren als stenen muurtjes en trappen, dode boomstronken of hakhoutstobben, een vangrails, hekken en houten of betonnen palen. Dat wetende zijn favoriete argusvlinderplekken in de Krimpenerwaard de bloemrijke graslanden op dijken en kaden, schrale graslanden met beschutting en open plekken, bloemrijke wegbermen en bovendien stads- of dorpsparken en in de zomer zelfs tuinen. Het lijkt erop dat de voorjaarsgeneratie, die vliegt vanaf eind april tot begin juni, minder de neiging tot zwerven vertoont dan de zomergeneratie (juli-augustus). Dat verklaart waarom ze in de zomer nogal eens in tuinen worden gezien, snoepend van bijvoorbeeld de vlinderstruik.

Doe mee!

De argusvlinder is verspreid over de hele Krimpenerwaard aan te treffen, al maak je wat minder kans in een open weiland met monotoon Engels raigras. Zeker in het oostelijk deel van de Krimpenerwaard zijn nog veel witte gebieden, waarvan we niet weten of deze mooie vlindersoort er wel voorkomt. Help jij mee om in de hele Krimpenerwaard argusogen te zoeken? Met deelname aan de argusvlindertelling op 17 en/of 18 mei draag je bij aan het gericht beschermen van de argusvlinder in ons land.

Belofte

Tekst en illustratie M. Bersma

Kale stammen
die zich rekken
naar de winterblauwe lucht
dorre braamstruik
met de takken
zonder blad en zonder vrucht.

Maar nieuw leven
is verborgen
in de knoppen van het hout
strakjes juichen
alle kleuren
als de lente zich ontvouwt.